

15 دسمبر 2023

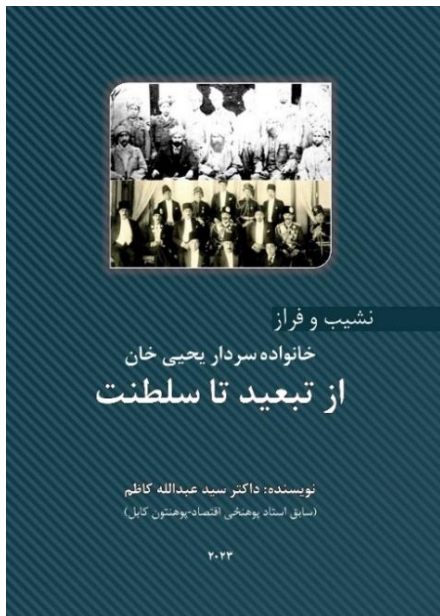
داکتر سید عبدالله کاظم

معرفی یک کتاب جدید (از این قلم):

"نشیب و فراز خانواده سردار یحیی خان از تبعید تا سلطنت"

انگیزه نوشتن این کتاب:

این کلیشه «روایت دیروز، آئینه امروز و نوید فردا» همان مقوله مشهور را تداعی میکند که: «آگاهی از تاریخ، چراغ راه آینده است». به قول یکی از دانشمندان: «اگر از تجربه های تلخ تاریخ درس عبرت نگیریم، تکرار خواهند شد؛ باید در آئینه تاریخ به عقب بنگریم، تا راه و روش آینده را در آن تخمین بزنیم.» در این گفته اشاره به "آئینه تاریخ" میرساند که این "آئینه" باید صاف و عاری از هر نوع غش باشد، تا راه آینده را بر مبنای واقعیت ها جلوه گر سازد.

اگرچه بعضی ها به این نظر اند که: «تاریخ مطالعه ثبت وقایع زمانه های گذشته است و چون برگشتاندن دقایق گذشته از قدرت و توان بشری بیرون است، به همین قسم نمیتوان وقایع تاریخ را از نو نگاشت...». با این نظر که گویا نمیتوان وقایع تاریخ را از نو نگاشت، موافق نیستم. دست از نونگاری تاریخ کشیدن در واقع تاریخ را به یک پیکر منجمد در قالب آنچه یک بار نوشته شده است، در آوردن است و خواننده را بران و داشتن است که باید آن وقایع گذشته را صرف مطالعه و قبول کند و اما حق تحلیل و بررسی صحت و سقم آنرا نداشته باشد.

در اینصورت تاریخ به بازگویی یک قصه و یک داستان مربوط به گذشته شباهت پیدا میکند که دیگر هیچکس حق پرسش چون و چرا برای آنرا ندارد و لزومی برای بحث و تحقیق مزید در آن دیده نمیشود، در حالیکه تاریخ یک علم است و رویدادها با دریافت اسناد و مدارک جدید قابلیت بحث و ارزیابی مجدد را پیدا میکنند و بنابراین میتوان بر مسایل تاریخی همیشه با ارائه اسناد و مدارک جدید بازنگری کرد و به سؤالیهای چگونه و چرا پاسخ داد و به نکاتی دست یافت که قبل از آن طور دیگر توجیه شده بودند. با این شیوه است که مطالعات تاریخی مثل سایر علوم در آستانه یک دینامیزم قرار میگیرند و این خصوصیت، محققان تاریخ را همیشه مکلف به تحقیق و موشگافی های مستند و معتبر پیرامون رویدادهای گذشته می سازد تا به کشف و درک حقایق تاریخی بیطرفانه و عاری از حب و بغض های شخصی و قضاوت های قبلی دست یابند، نه اینکه به "قصیده سرایی و یا هجو نگاری" پردازند.

کسانیکه با مطالعه وسیع و همه جانبه رویداد های مهم کشور در گذشته سروکار دارند، به خوبی میدانند که تاریخ معاصر افغانستان، بخصوص طی یک قرن اخیر بیشتر تحت تأثیر جریانات خاص سیاسی

د پانو شمیره: له 1 تر 6

افغان جرمن آنلین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

حاکم در کشور قرار گرفته و در بسا موارد از مسیر واقعی آن منحرف شده و به دلایل مختلف با قضاوت‌های انفسی به شکل حب و بغض‌ها همراه گردیده است. انحصار مطبوعات در دست دولت و نشر آثار فرمایشی از جانب دولت از یکطرف، نبود آزادی بیان توأم با ترس از شکنجه و زندان از طرف دیگر و نیز از بین بردن اسناد و شواهد تاریخی از جمله عواملی بوده اند که موجب فرو رفتن حقایق در تاریکی گردیده و جای آنرا در بسا موارد توجیحات نادرست گرفته است. به همین دلیل بازنگری تاریخ معاصر کشور یک وظیفه و رسالت مهم نسل موجود محسوب میشود تا با ملاحظه اسناد و شواهد معتبر که اکنون در دسترس قرار گرفته اند، بر زوایای تاریک تاریخ معاصر وطن روشنی اندازد و نسل جوان را آگاهی دهد تا از تاریخ بیاموزد و با پیش گرفتن راه سالم در آینده، از تکرار مصیبت‌های گذشته دوری جوید.

با درک همین رسالت و نیز علاقه مفرضی که از مدتها بدانسو به مطالعه وقایع تاریخی کشور داشته ام، بر آن شدم تا در این سالهای اخیر عمر بیشتر وقت خود را مصروف بررسی موضوعات تاریخ معاصر کشور سازم. خدا را شکر گزارم که طی چهار دهه مهاجرت به نشر یک تعداد زیاد مقالات و نوشتن چندین عنوان کتاب پیرامون رویدادهای جاری و تاریخی کشور موفق گردیدم. (از 2007 تا اکنون 921 عنوان مقاله در ویسایت افغان جرمن آنلاین و قبل از آن 54 مقاله در سایر جراید و مجلات افغانی بیرون کشور، 9 نامه تحلیلی حاوی پیشنهادها عنوانی شخصیت‌ها و مجالس مهم افغانی، 12 عنوان کتاب و رساله که از 1995 تا اکنون به چاپ رسیده و 14 عنوان کتاب دیگر که آماده چاپ میباشند).

مشخصات کتاب:

کتاب حاضر تحت عنوان "نشیب و فراز خانواده سردار یحیی خان از تبعید تا سلطنت" آخرین کتابی از این قلم (داکتر سید عبدالله کاظم) است که در 802 صفحه با قطع و صحافت معمول به سایز کلان و پشتی مقوا که توسط آقای ذبیح شفق دبیر این گردیده در ماه سپتمبر 2023 (میزان 1402 ش) در مطبعه "گندهارا" در پشاور به تعداد 500 مجلد به چاپ رسیده است. (از جمله 500 مجلد به تعداد 400 آن اکنون در کابل در دسترس علاقمندان قرار دارد و 50 مجلد را برای انجمن‌های افغانی مقیم پاکستان اختصاص دادم و 50 مجلد دیگر را با وجود مصارف پستی گزاف کوشش دارم در امریکا برای دوستان در دسترس داشته باشم و در عین زمان در نظر دارم نسخه الکترونیک PDF آنرا نیز به زودی خدمت علاقمندان تقدیم دارم. علاوهً طوریکه در صفحه مربوط به مشخصات درج گردیده است: "حق چاپ این کتاب برای نویسنده محفوظ میباشد و هیچ شخص یا مؤسسه بدون اجازه نویسنده حق چاپ مجدد و یا چاپ قسمتی از آنرا ندارد"

محتوای کتاب:

کتاب حاضر قبل از چاپ به سلسله مقالات در 108 بخش تحت عنوان "نگاهی مختصر به سقوط و عروج خانواده سردار یحیی خان" سر از تاریخ 31 دسمبر 2021 تا 31 دسمبر 2022 در ویسایت افغان جرمن آنلاین اقبال نشر یافت که بعداً با کمی تغییر در عنوان و در فورمات یک کتاب به چاپ رسید. کتاب مشتمل است بر یک پیشگفتار، فهرست مندرجات و جمعاً 32 بخش و 42 فصل و یک ضمیمه که موضوع هر بخش و فصل به عناوین فرعی تقسیم شده است تا برای خواننده سهولت درک مطالب و ارتباط مسایل را فراهم سازد.

نشر این کتاب به نظرم یک ضرورت مبرم بود که از تبعید سردار یحیی خان و خانواده او به هندوستان آغاز و تا برگشت آنها بعد از 21 سال بوطن و جاگزینی این خانواده در قدرت و مقام چه در عصر

سراجیه و چه در دوره امانی و سپس ادامه نشیب و فراز زندگی آن خانواده بخصوص مدت شش ماه جنگ ها و شکست ها باقوای سقاوی در سمت جنوبی که منجر به سقوط زمامداری حبیب الله کلکانی گردید، تا رسیدن محمد نادرخان به سلطنت را دربر میگیرد. همچنان رویدادهای مهم در جریان سلطنت محمدنادرشاه و پس از شهادت او و جانشینی پسر جوانش محمدظاهرشاه تحت قیمومیت صدراعظم محمدهاشم خان تا سال 1325 که توأم با استعفای او از صدارت و تقرر شاه محمود به آن مقام بود، هریک از مباحث مهم دیگر تاریخی محسوب می شوند که در این کتاب بیشتر مطرح بحث شده است، بخصوص آنکه در این دوره 17 ساله از شروع سلطنت محمدنادرشاه تا ختم صدرات محمدهاشم خان استحکام پایه های سلطنت خانوادگی بیشتر مطرح نظر بود و تمام تلاشها از جمله کشتن و زندانی ساختن هازیر نام امنیت و ثبات بروی همین اصل استوار بود که پس از جنگ جهانی دوم لزوم تغییر در آن احساس شد و با تقرر سپهسالار شاه محمودخان غازی یکی دیگر از پایه گذاران سلطنت اوضاع قدری بطرف اعتدال رفت. از آنجائیکه شرح رویدادهای این دوره تحت شرایط حاکم بر اوضاع کشور بعضاً با تزئید و تنقیص های عمدی از بیان واقعیت ها فاصله گرفته و در ضمن موجب تحریف حقایق گردیده است، ایجاب بررسی مجدد را میکرد که باید به آن پرداخته می شد. به همین دلیل سعی کردم تا حد توان به تدقیق و تحقیق بیشتر رویداد های مهم آن برهه تاریخ کشور بپردازم و به بعضی گوشه های تاریک آن برویت اسناد و مدارک روشنی اندازم.

در این نوشته سعی گردیده به سؤالهای ذیل جواب گفته شوند: سردار یحیی خان کی بود، چرا با تمام خانواده خود بوسیله انگلیس ها به هند برتانوی تبعید گردید؟ چرا او با خانواده اش پس از 23 سال تبعید از امیر عبدالرحمن خان تقاضای برگشت به وطن را کرد؟ دلیل قرب آن خانواده پس از برگشت در برابر امیر حبیب الله خان سراج الملة والدین چه بود؟ ازدواج های سیاسی برای این خانواده چه پی آمدها در قبال داشت؟ چگونه جوانان این خانواده توانستند به سرعت به مقام های عالی ملکی و نظامی دولت راه یابند و دلایل موفقیت آنها چه بود؟ محمد نادرخان چطور در جوانی به بلندترین مقام نظامی رسید؟ چگونه اعضای این خانواده به حیث یک مشت بسته و متحد قدم بقدیم بسوی یک هدف خاص یعنی رسیدن به سلطنت نقش بازی کردند؟ مناسبات شان با امیر حبیب الله خان سراج الملة چگونه بود و در شهادت امیر موصوف چه نقش داشتند؟ آنها برای بقدرت رساندن سردار نصرالله خان نائب السلطنه بعد از شهادت امیر حبیب الله خان سراج الملة به چه اقدامات دست زدند و هدف اصلی چه بود؟ روابط این خاندان در دوره امانی بعد از یک مرحله کوتاه نظارت، چگونه دوباره رونق گرفت و سپهسالار محمد نادرخان را شاه امان الله غازی به صفت قوماندان جبهه جنوبی در جنگ استرداد

د پانو شمیره: له 3 تر 6

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاره ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

استقلال کشور گماشت و پس از موفقیت مینار استقلال را بنام او مسمی ساخت و او را به حیث وزیر حربیه مقرر کرد؟ آیا واقعاً "تل" و "وانه" بدست سپهسالار محمد نادرخان فتح شد و یا وضع از قرار دیگر بود؟ چرا بین شاه امان الله غازی و محمد نادرخان فضای سرد بی اعتمادی پدید آمد و شاه او را به حیث وزیرمختار افغانستان به پاریس اعزام نمود و او پس از مدتی دست از کار کشید و در آنجا به به زندگی خصوصی پرداخت و متعاقباً برادرانش نیز با او پیوستند؟ چرا و چگونه بقدرت رسیدن حبیب الله کلکانی به حیث یک دوره انتقالی به هدف سقوط رژیم امانی و فراهم ساختن زمینه برای رسیدن محمدنادرخان به سلطنت از طرف انگلیس ها قدم بقدم به منصبه اجراء قرار گرفت؟ چگونه پس از برگشت محمد نادرخان از فرانسه از راه هند برتانوی بوطن و مبارزه علیه قوای سقاوی با مد و جزرهای زیاد بالاخره به فتح کابل بوسیله قوای وزیر و منگل از ماورای سرحد انجامید و موجب سقوط دوره سقاوی گردید؟ آیا محمد نادرخان اینکار را صرفاً به هدف نجات وطن از قوای سقاوی و برگردانیدن شاه امان الله غازی انجام میداد و یا خود مقصد سلطنت را آنچه سالهای دراز برای آن دست بکار بود، در نظر داشت؟ انگلیسها برای رسیدن او به سلطنت از مدتها قبل در پس پرده چه نقش داشتند؟ چگونه محمد نادرخان طی یک مجلس سه ساعته در سلام خانه ارگ به سلطنت رسید؟ نتایج کارکردهای محمد نادرشاه در مدت کوتاه سلطنتش از چه قرار بود؟ تصفیه همه رقبای سیاسی به مقصد استحکام پایه های سلطنت خانوادگی و ادامه روش استبدادی او خاصتاً توسط برادرش محمد هاشم خان صدراعظم چه فضای اختناق را در کشور بار آورد؟ چرا سیدکمال برادر شاه محمد عزیز خان را در آلمان و سپس محمد عظیم چند نفر را در سفارت انگلیس در کابل به قتل رسانید؟ چرا محمد نادرشاه و برادرانش از احتمال برگشت شاه امان الله در هراس بودند؟ پس از تقریباً چهار سال سلطنت چرا و چگونه او مورد سوء قصد انتقام جویانه قرار گرفت و به شهادت رسید و شهزاده محمد ظاهر پسر 19 ساله اش وارث سلطنت گردید؟ چه کسانی به اتهام شرکت در شهادت شاه حق و ناحق محکوم به اعدام و زندان گردیدند؟ 17 سال صدارت محمد هاشم خان چه ارمغانی برای خودش، خانواده و ملت به همراه داشت؟ محمدظاهرشاه از چه خصوصیات شخصی برخوردار بود و طی سه دوره صدارت خاندانی که جمعاً سه دهه طول کشید، در امور دولت عملاً تا چه حد نقش داشت؟ چرا محمدظاهرشاه در ده سال اخیر که با رأی آزاد خود سلطنت کرد، نتوانست طور لازم بر مشکلات فایق آید و عاقبت با کودتای 26 سرطان 1352 بوسیله محمد داؤد (پسر عم و شوهر خواهرش) و اعلام نظام جمهوری از سلطنت استعفی داد؟

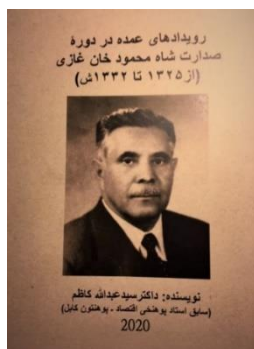
باید خاطر نشان ساخت که تلاش نویسنده در این کتاب ارائه جواب در مورد سؤالیهای فوق است که ایجاب شرح و بسط زیاد را میکند. میگویند: وقتی یک ادعای دروغ بارها و بارها تکرار شود، مردم بالاخره آنرا به حیث یک حقیقت قبول میکنند. در میان ما افغانها یک عده کسانی استند که در طلسم همین دروغ های مکرر گرفتار بوده و به واقعیت آن باورمند شده اند، بناءً تحمل شنیدن حرفهای دیگر را ندارند. با احترام به نظر آنها، هرکس در ابراز نظر خود مختار است.

باید به صراحت اذعان دارم که نوشتن این اثر با همه شرح و بسط آن به هیچ وجه مبتنی بر حب و بغض های شخصی نیست، بلکه تلاشی است برای بررسی حقایق تاریخی و بیرون کشیدن آن از استحاله شایعات و تحریف های عمدی و بعضاً ناشی از دروغ پردازیهای مکرر، تا نسل های فردای کشور در مقایسه با آثار دیگر بتوانند در مورد واقعیت رویدادها قضاوت سالم نمایند. اینکاریک رسالت بزرگ است و برشانه های نسلی قرار دارد که از یکطرف قسماً خود شاهد و ناظر بعضی رویدادها بوده و از طرف دیگر با تحقیق و تدقیق و مراجعه به منابع و مآخذ معتبر از روی رازهای پوشیده پرده بردارد

و سیاه را از سفید جدا کند و اما قضاوت را به دیگران واگذارد.

برای نوشتن این کتاب از هشتاد و هفت مأخذ معتبر اعم از افغانی و خارجی استفاده شده است که بعضی از این مأخذ گویا رویدادها را از زبان دولت طور که زمامداران میخواستند، بیان کرده و بعضی دیگر کوشیده اند به واقعیت هایی اشاره نمایند که با مأخذ گویا دولتی در تباین قرار دارند. در بعضی نوشته ها سعی گردیده تا بیشتر به ذکر جنبه های مثبت این دوره پرداخته شود و از تفصیل مزید جنبه های منفی آن به نحوی اغماض گردد که این شیوه در واقع یک جنبه نگری حامیان رژیم را آشکار می سازد. در این نوشته کوشیده شده تا محتویات هر دو نوع مأخذ را بطور مقایسوی پهلوی هم قرار داده و با استناد و استدلال منطقی بر صحت و سقم هریک بطور تحلیلی نظر اندازی و نتیجه گیری بعمل آید. (برای سهولت در این کتاب، مأخذ و منابع فقط جابجا در ادامه موضوع در بین قوسین گنجانیده شده و اما در پایان کتاب فهرست مأخذ به حیث ضمیمه علاوه گردیده است.)

در اینجا قابل ذکر است که چاپ کتاب حاضر ادامه کار دو کتاب دیگر میباشد که قبلاً تقدیم علاقمندان تاریخ معاصر کشور گردیده است، چنانچه به همین سلسله در سال 2019 کتابی نوشتیم تحت عنوان "زندگی سیاسی شهید محمد داؤد از آغاز تا انجام - 1310 تا 1357" که در سه جلد و جمعاً 1320 صفحه در کابل بوسیله مطبعه "عازم" به چاپ رسید و متعاقب آن کتاب دیگری تحت عنوان "رویدادهای عمده در دوره صدارت شاه محمود خان غازی - 1325 تا 1332" را نوشتیم که در سال 2020 در 422 صفحه در کالیفورنیا چاپ شد. با این ترتیب مبحث سلسله پادشاهی در خانواده سردار یحیی خان که به زعامت محمد نادرشاه و برادرانش از 23 میزان 1308 ش آغاز گردید با کودتای 26 سرطان 1352 به پایان میرسد. دوره بعدی اعلام نظام جمهوری تحت قیادت محمد داؤد شهید اولین رئیس جمهور کشور از همان سلاله مبحث دیگری است که در جلد دوم کتاب "زندگی سیاسی شهید محمد داؤد..." بطور مفصل مورد بررسی قرار گرفته است. وقوع کودتای خونین 7 ثور 1357 و سقوط نظام جمهوری که در نهایت منجر به کشته شدن 18 تن از این خانواده اعم از زنان، اطفال و مردان به شمول رئیس جمهور محمد داؤد و برادرش سردار محمد نعیم گردید و متعاقباً تعدادی دیگر از منسوبین این خانواده تحت نام "آل یحیی" بوسیله کودتاچیان خلق و پرچم برای مدتی به زندان انداخته شدند، موضوع بحث جلد سوم آن کتاب میباشد که در واقع پایان تقریباً نیم قرن زمامداری خانواده سردار یحیی خان را در کشور برای 45 سال سلطنت دو پادشاه و 5 سال ریاست جمهوری احتوا میکند که شرح مفصل آن در کتاب حاضر و در دو کتاب دیگر بیان گردیده است.

نویسنده کتاب با همه احساس خود اذعان میدارد که به همه شخصیت های پاک، صادق به وطن و مردم و حامی منافع ملی کشور احترام و اخلاص داشته و به خدمات شان قلباً ارج میگذارد. ولی صادقانه

د پانو شمیره: له 5 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاره ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولی

میگویم که با هیچیک از زعمای گذشته و حال افغانستان و نیز احزاب چپ و راست کشور وابستگی سیاسی و شخصی نداشته و همیشه کوشیده ام تا آزادی و آفاقیت فکری خود را حفظ نمایم.

از دوستان گرامی و دانشمندم که در تهیه بعضی مآخذ و نیز در فراهم آوری زمینه چاپ این کتاب با اینجانب همکاری بی شائبه کرده اند، صمیمانه ابراز سپاس و امتنان میدارم. امیدوارم این خدمت ناچیز مورد استفاده اهل تحقیق و علاقمندان تاریخ معاصر کشور، بخصوص نسل جوان قرار گیرد تا از حقایق مربوط به یک گوشه ای از تاریخ کشور خود آگاه شوند و با مطالعه آن بر جریان امور و نقش گردانندگان آن به قضاوت بپردازند. (پایان)

د پانو شمیره: له 6 تر 6

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پاروالې د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ